ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 1048 — ՇԱԲԱԹ — 30 — ՅՈՒՆՈՒԱՐ — 1871

ԳԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 ղ.
» Գաւառաց » 10 մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 90 ղ.
» Գաւառաց » 5 մէճ.
Խառնուածքի թերթին գին 30 փ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 2 ղրուշ. երկու անգամի համար 60 փարայ, ուրիշ անգամներու համար 40 փարայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
Դուրս գացած խմբագրութեան թուղթերը, թղթակցութեանց համար՝ յղուած գրութիւնները ետ չդարձուիր. համար օր եւ իրեն դրամն եւ խմբագրին —Յօդուածներ պէտք ստորագրուած ըլլան. Մասիսի Գրասենեակ զրկուին։
Գանձը նամակներ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՅՈՒՆՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փրուսօ-Գաղղիական պատերազմին սկսած ժամանակէն ի վեր Եւրոպիոյ հասարակաց կարծիքն ընդհանրապէս հակառակ էր Գաղղիոյ։ Սեդանի առ հասարակ գրաւումէն ետքն ընդհանուր պատերազմ՝ հասարակութեան համար, եւ Գերմանացւոց ասպատակ յաղթութիւնները մեծ փառաց թեթեւնեցին, բայց Եւրոպայի անձնասիրութեան եւ նախանձու ամենայն կարծիքները փոխուեցան. համակրութիւնները մեծ մասամբ Գաղղիոյ կողմը դարձան, նոյն իսկ Գերմանիոյ մէջ էն ազատամիտ եւ մարդասէր գրողները այն հաճոյ ու բոլորն զգացին որ Եւրոպիոյ եւ Գ. Գերմանիոյ առաւել յաղթութեան մէջ, որ Նապոլեոնեան քէշմաւորիս կործանման եւ Գաղղիոյ առաւելագոյն տըրամաբան հասարակական ազգային վիճակի ծրագրին եւ ազատական նախանձու ու հանդէսի մը յաղթանակի ներքին հակառակ իրենց յառաջադիմութեանը, նոյն իսկ Գաղղիական ազգին դէմ, որ Գերմանիոյ ազգին ու ազատական յանձնառու կրնայ էր պատերազմին պատճառ, եւ այն յաւէտ կը մերժէ իր ձայնն։

Այս խնդիրը ծանր եւ լուրջ մտածութեան առիթ եղած է Գերմանացի մեծ անձանց գրիչներու մէջ։ Անոնք կը զգացուցանեն պատերազմին յաղթութիւնն էական պատգամն մէջ ներգործութիւն պատահմունքին ամբողջ ամեն ազգի պատերազմին հասարակաց մէջ ազդեցիկ ազդեցութեան մասին պատճառն՝ Գերմանիոյ միութեան եւ ազատութեան ջանքին, ժողովրդեան իղձերուն եւ Եւրոպիոյ ապահովութեան աւելի ժամանակին, որովհետեւ Գերմանիոյ ապագայ եւ ճշմարիտ յաղթութիւնը այն ատեն զգացուցաներ, թէ Գերմանիոյ դէմ կռիւ ունին պատերազմին ժամանակին, ինչպէս կը կարծէին ոմանք, եւ թէ մինչեւ ցարդ հասարակական գիտակցութիւն Գաղղիոյ դէմ, ազատ եւ անմեղ ազգին կռիւ եւ ատելութեան ու վրէժխնդրութեան զգացման կը փափաքեր։

Այս վերջին կարծիքը պաշտպանող Գերմանացի գրիչներէն Գ. Մորա-Լոսոնի Գրիւնշիլի մէջ գրած մը նշանաւոր նամակներ հրատարակած է, որոց մէջ պատմական անձերուն փաստերով կը ցուցնէ թէ Գերմանիա իր ազատութիւնը Գաղղիոյ պարտական է, թէ 1789 ի Գաղղիական յեղափոխութեան շնորհիւ է որ Գերմանիա իր միջնադարեան գերութենէն ազատած է, թէ պէտք է որ եւ յարգէ Գաղղիան եւ անոր հետ ձեռք ձեռքի տալով մարդկային մեծ գործառնութին ազատա-

թեանն ու քաղաքական երջանկութեանը ձեռք բերելու աշխատի։

Աշխատողի. Գ. Մարտ նամակի նամակներուն գանի մը կտորներ հրատարակենք, զորս արժան կը համարինք մեր ընթերցողաց աչքին առջեւ դնել։

«Ցանկութեան գարուն մէջ կարգաւորութեան մեռած էր, թող անոր գլխաւորներն եւ մարդասպան վեհ Լուդովիկոս ԺԴ. Լուդովիկոս ԺԵ. կայսրած միապետութեան գրութեան քաղաքական իշխանութիւնը հաստատուած էր։ Թագաւորաց իշխանը եւ կղերն միջնորդի բաժնուած էին ազգերը, եւ հարստահարութեամբ ու աղքատութեամբ կը ճնշէին։ Ազատամտութեան խորհուրդն անձն քան կյանքն էր. բազմաժողովն կը մեռցնէր եւ կը կանխէր օրէնք էր հարկերու գրութիւնը շինած, աղքատութիւնը կ'աղքատացնէր եւ ամեն բան կորսուր. մինչ գի Միջոցն բռնակալ բիրտ ուժն եւ կը հզօրանայր փառասիրութեան իրենց նկարագիրները Մեծ Ամենծնեալն իբրեւ ձեւակերպած եւ ժողովրդեանը գերի ըրած էր։ «Պատուած չարչարանք ու կայտառութեան համար»։ Բրեգի «Սուրբ» ճանչցած էր միայն երազանութեան ու նոյն օրէնք էր։

Երկրիս ժամանակը գալած, անըզը բարւոյ ազատութեան ու զօրաւորութեան ժամանակին անցած էր. հայր ամբողջ իշխանը պաշտպանած եղած էր եւ այն տարիներ ազատութեան իշխած էր, որ գիտէր Լուի ԺԵ-ի կառավարութեան ամբոխի կը ստիպէր ազգը ու հաւաքած էր իրեն Գերմանիոյ գիտնոց աւելի դէպ էր. իշխանք բերնոյ հզօրագոյններն անոր երկրագործներն. Այսօր Պրուսիա ու եզդէն թեհաւորին ժողովրդական ազատ եղած։

Հարստահարութիւնը մեծութեամբ աշխատողի էր, այլ եւ անձեռնի եւ անկեղծ. Ցարերին անտանելի էին, փառատիպութեան կալուածներ, արհեստներ գրեթէ անհնար կլայներն եւ գանձին մարդ կողպոյններն. Երկրագործն իրենին իր արօրին կը լծուէր, եւ վարձեալ անձին կը մեռնէր ճակատագրին համար՝ թէ Գաղղիոյ մէջ եւ թէ ուրիշ ամեն տեղ կը մոռցուներ կը թուէր, վասն զի, ինչպէս կրնէր այն ժամանակին հեղինակներէն մէկը, կանգ եղին մէջ իսկ չէր մնացած։

Ահա այս ժամանակ Գաղղիա հին աշխարհի վերանորութեան գործը կը քանդէր, ինչ որ իր քիչերուն ըրինն ռուսներ էին, իր յեղափոխութիւն օրինաց սով կրւասր ամբոխ եւ աշխարհի ազատութիւն երա անէր։

Գերմանիա գիտէ զայս, վասն զի Գերմանիա՝ իր դրոց մէջ Գաղղիական յեղափոխութիւն նոր զարմանալի, ազատութեան դարագլուխ կը ճանչէ։

Այս յեղափոխութիւն՝ ընդհանուր հաւասարութեամբ եւ միաբանութեամբ նուաստացեալ հարկատուութեանց ազատ ապրելու եւ գործ մարդ ծնելոյ գրած էր յատուկ դրոշ։

Իր կրաւանց վրայ անկեալ բոլոր խոչընդոտներն ազատեց, Թշուառ ու հարստահարեալ երկրին յորդ բառը զային եւ ինչ ու մինչեւ ու թագաւոր Յեղափոխութիւնը՝ բացարձակ միապետութիւնը գրաւ կը ջնջէր, եւ ամենազօրութիւն ու օրէնքը դրաւ անոր տեղ. ստուգուած այլին կրաւանց դրութիւնը դրաւ, եւ մարդկային կրաւունքը հաստատեց անոր տեղ. գերի ժողովուրդ մը դրաւ, եւ ազատ ժողովուրդ՝ քրառմեամբ ու խանդավառ պետական ենեղեցի մը դրաւ, եւ կրօնից ազատութիւնը հրատարակեց. մէկ քանի ներուն առանձնաշնորհութիւն դրաւ, եւ ամենուն հաւասարութիւնը հրատարակեց. կամաւորութիւն, կայսրած ազնուական կրաւանց բազմաստիկան յետոյ օրէնքն դրաւ, եւ ամենուն համար հաւասար միակ օրէնքը հաստատեց. ոչ խաւթիւնը դրաւ, եւ կրթութիւնն օրինաւորեց. անկրօն ու կամաւոր տերերը դրաւ, եւ արտօնեալ ամենուն փոքրին հանդուսակութիւններ կարգեց. ատեանը օրանց ու խոչըր դաւ խաւսաւորեց դրաւ, եւ Գաղղիոյ միութիւնը հրատարակեց. արհեստներու արհեստաւորութիւններէ ու մինթ. կանոններէ ազատեց դրաւ, եւ աշխատելու ազատութիւնը հրատարակեց. գերագոյն խիղճ ժար Ջնուդի՝ ազատել եւ գերի դրաւ, եւ ազատ մարդ՝ Մարդ ու կրօնական դրաւած հոգերն անոր ճանաչ. ստուգապարտութեան ու կեղեքում դրաւ, եւ մարդկային կրաւանց յարատարութիւնը ներկայ զօրացնելով եւ ազատ աշխարհի առջեւ։

1789ին կրած յեղափոխութեան միջնաժամութեանց մէջ այն, որ աշխարհի վերապրանութիւնն իրեն նշանակ ունէր, խեղճ ծերունի մը անրանկացաւ, որ չորոսթը երեք արդեւոյ օրեր Թէնեկարիկի գանէն դուրս կեցեր եւ մնացեալ կեանքը մը ճամբան կը բռնէր։ Ցեռը եւ կրամէ կը բռնէր կերպարանքը աղքատին էր եւ զգեստները մաշած, բայց ճակատը յայտ էր եւ հանգարի գրոշն կը կրէր։ Խեղճ ծերունին Թէնեկարիկին ձի փոխելու կալուածը (մէնդիլիւսնէ) կերթար յանկարծ, վասն զի մեծ անհամբերութիւն ունէր Գաղղիային բուրբ քերդ Սենեկէնի առնելու։ Եւ երբոր Փարիզի եւ Վերսալի ճամբուն եւ աղտոյ խաւերը կը կարդար, երբոր անոնց բոլոր գերծանց քաջարիկ ու բնիկներ կը տեսնէր, այն ժամանակ ծերունւոյն մէջբը կ'ուզղուէր, ճակատը կը պայծառանար եւ աչքերը պանծանօք կը փայլէին։ Այն ժամանակ նորէն Թէնեկարիկի ճամբան կը բռնէր ուրախ եւ երջանիկ, վասն զի խեղճ ծերունին կը յուսար որ իր սիրելի Գերմանիան ալ այն ազատութեան ճամբուն մէջ պիտի մտնէր. նա ալ ուժի-

---

Զրուսիոյ մէջ գալուց մը

մեց իրաւունքը պիտի զգէր. նա ալ իր երջանկութեան արատ աշխատութեան մէջ պիտի վայելէր. նա ալ բռնաւորեան իշխանութեան բռնազատ լուծէն պիտի հանուէր. ազատութեան ու հանճարի յաղթանակին ամենակատար պիտի բանէր եւ այն ժամանակ կրնային ալ պիտի կրէր, զինք անարգած հինկար կրօնաւոր փիլիսոփայ, խեղճ փարժուիլս, որ պատուան մը հաց գտնելու համար ինքզինք հանովանաւոր եւ իրեն համար մահուան կայնքային ներքեւ արտասուելու հարկադրուած էր, սկսաւ եւ ազատամտութեան յաղթանակել բանիւ։

Իւ այն ժամանակ, կռիմ ծերունին ներշնչութիւն մ'ունեցաւ. իր աչքն կլինով ամեն բանական կրօնաւոր աշխատեց. Գերմանիա աղատութեամբ եւ խնդրով մեծցած ու զօրացած ամեն արդարութիւն կամահաճութեան տեղ նստած, իրաւունքն ամենուն համար ընդհանուր օրէնք եղած տեսաւ. ժողովրդոց խաղաղութիւնն ու ընկերական ամենուն աշխատութեանը ու բարօրութեան վրայ հիմնեալ, խաղաղ գերագոյն տիրան հաստատուելով եւ բացարձակ իշխանութիւնը մարդկային իրաւունքէն փոխանակեալ տեսաւ։

Իւ այն ժամանակ խեղճ Քէնիկսպէրկի երջանիկ եղաւ, վասն զի ինքն ալ հին աշխարհի այս կերպարանափոխութեան գործակցած էր, եւ երբոր իր աչքը փակեցաւ, իր վերջին մտածութիւնը Գաղղիոյ մեծ յեղափոխութեան յաջողութեանց համար ըղձանք մ'եղաւ։

Իւ մեր Գերմանացիքս 75էն ի վեր բաւ. մեք որ այն յեղափոխութեան բարիքներէն օգտուած ըլլալով մեզ, որ մեր գոյութեան եւ ազատութեան անոր կը պարտինք. մեք չկանք մեր քաղաքին այս աւուր յարգած եւ փիլիսոփայ Գաղղիոյ, որ մեք ալ մայրն է, վասն զի մեզ համար ալ յեղափոխական Գաղղիան իր ընդ. երայց երկանց քին աղատութիւն ծնաւ . . . .

Իւ որ ասիկա եւ կռիմ ծերունին տեսած էր, մեք վրայ արդէն թաւալուցներն ալ տեսած ուսակ միջոցներէ գան որ յեղափոխական Գաղղիա նորէն իր առջի յաղթանակութիւնը գտնէ։ Իւ այն ժամանակ ալ ասու այն անհաշտ պատերազմը. այն ժամանակ Գաղղիա ծառայից միջոցներու մղուեցաւ, վասն զի գալուն ներքին ազգին դէմ, ներսէն ալ միջնաշխարհութեան միացեալ ու պառակտեալ գոյութեան դէմ կռիւ ընելու հարկադրեալ էր, ներքին բացարձակ իշխանութեան, առանձնաշնորհութեանց եւ գեղծմանց փոխարինն դէմ յաղթող ելնելու համար, Գաղղիա Ցանեանի յանդգնութեան, յանդգնութեանը եւ դարձեալ յանդգնութեանը պէտք ունէր. եւ յաջողեց կը գեղափող մեծութեան ըստ սկզբանց եւ առաքինութեանց։

որոշնեան այն աշխարհ կեանքին մէջ անձն բան մեծ էր. Ցուցնել՝ Գարիբ խօսքը իրեն սեփականելով. վասն զի ե-լեէ յաղթանակեան հետ դաշն չէր կը-ռուած. մահուան հետ կռած էր, եւ պէտք էր յաղթել, մինչ որ ազատու-թիւնը կը պաշտպանէր՝ ոչ թէ Գաղ-ղիոյ՝ այլ մարդկութեան։

Եւ այսօր մեք այն ազատութիւնը կը վայելենք՝ զոր Գաղղիա իր արեամ-բը գնեց. եւ այն անարգանս ու ա-նօգուտ կեանքն սովորութեանց համար կամբաստանենք Գաղղիա՝ նը կըպար-տենք այն մարդիկը՝ որք իրենց կեան-քը զոհ տալով ազատութիւնը ձեռք բերին. որք սարսափելի էին, ինչ որ-պէս բլլան, այլ մեծ էին. վասն զի, ինչպէս կըսէր Տանթօն, իրենց վախ չէր որ վիշտաւորին անիծանէր, միայն թէ Գաղղիա փրկուէր։

Երբոր բոլորական աշխարհի մ'ոգւ անձուն ձուլման մէջ մեք մաքուր ամէն բարեգինք. քաղաքին ներքև թողուած կիրքերուց համար կը մե-ղադրենք այն մարդիկը. Նախատանօք կը ծածկենք այն սարսափելի բայց մեծ մարդոց անունը՝ որք աշխարհի ազատութիւնը փրկեցին։ Ո՛չ, ո՛չ, կըր-նանք այն սոսկալի փորձերն ողբալ, բայց չենք կրնար անիծել զանոնք, ինչու որ անոնց բարերարութիւններն ընդունեցինք, եւ 93ի մարդիկն ալ իրենց արեամբը վճարեցին զանոնք։

Հաւասարակշռութիւնը չէր բա-ցած պատերազմը. այլ կռած էր. եւ իր քաղաքացի բանակները՝ յանուն սկզբանց եւ գաղափարաց կը կռուէին բռնապետութեանց դէմ իրենց դրօշակը մարդկութեան դրօշակն էր, որ իր ծալքերուն մէջ Ազատութեան, Եղբայրութեան եւ Հաւասարութեան կը կրէր. բայց վախ՝ Նշանաւոր կը կըէր. Հասարակապետութեան պատե-րազմը 'ի սկզբան արդար, յետոյ բար-կութեամբ եւ վրէժխնդրութեամբ չափազանցեալ, սկզբանց եւ պաշտ-պանութեան պատերազմ մ'էր. իսկ նա-պօլէոնի պատերազմները փառաւորու-թեան եւ աշխարհակալութեան պա-տերազմներ էին։

Այն Նաբոլէոնեան Գաղղիան էր որ ժողովուրդները յաղթեց 'ի Լէյփ-սիկ եւ 'ի Վաթէրլօ. բայց Ներգործա-կան Թագաւորները՝ 1789ի ազատ ազ-նիւ եւ վեհոգի Գաղղիոյ դէմ կռուե-ցան ու յաղթեցին։

Այն երկրորդ սրբոյներուն ներ-քեւ խեղդուող ու մեռնող ազատու-թեան հոգեւարքը խորհրդն էր որ լսեցինք 'ի Վաթէրլօ 1815 յունիս 18ին։

Թագաւորք՝ Վիէննայի արքայա-ժողովին մէջ վերստին մեծերնին բաժ-նեցին. ժողովուրդք ստրկութեան այն գերի եղան. ստուածոյին կասանն-քը նորէն Գաղղիոյ գահուն վրայ դըր-ուեցաւ. բայց 15 տարի ետքը, վերջին Պուրպօնը՝ որ Վօլթէրեան պատերազ-մական կառքերով Գաղղիա բերուած էր. աքսորի ճամբան բռնեց։ Նորէն հարստահարեալ երրորդ իր յոյժ Գաղղիոյ ազատութեան վրայ դրաւ. եւ 1848 փետր. 24ի յեղափոխութենէն բոլոր մի չարած ետքը Գերմանիա իր ազատութեան եւ միութեան աշ-խատութիւնը կ'սկսէր։

Ահա այս ազատ եւ ազնուասիրտ Գաղղիոյ դէմ որ եւրոպային օրինակ ե-ղաւ, որ իր ազատ կամքը սերմ. կին ղաւ, Պ. Պիսմարք կը կասէ այս մի-ջոցին իր բարբարական ամբողջ յաղթուն համար. վասն զի Պ. Պիսմարք գիտէ ստո-րոգելիք ազատութեան վասնզի Թող ազատ Գերմանիա չկրնար ապրել ազատն Գաղղիա. չկրնար անոր դէմ. Մարմինը, զի նոյն իսկ իր ազատութիւ-նը կը մեռնէ։

Վերամնացը ազատ, սէր իր կա-մաց, Գաղղիա ոչ եւս թշնամի կըլլայ ազատ Գերմանիոյ, այլ քոյր եւ գաշ-նակից։ Այս Գաղղիա ոչ եւս կըտանջուի գահակալ ստահակաց շահերով, եւ ազ-գաց ու մարդասիրական օրէնքներ կը հաստատէ իր մէջ. անկեղծօրէն յա-ռաջդիմութեան կը հետեւի նախա-պաշարումները կը ջնջէ. դաստիարա-կութիւն կուտայ, կրթութիւնը կը ծա-ւալէ, բարոյ ազատութեան դէմ կը մաքանչի, աշխատութիւնը կը մե-ծէ։ Այն ժամանակ յեղափոխութեանց դարը կը դադրի, վասն զի Գաղղիա իր հանդարտութիւնն ու յառաջդիմու-թիւնը գտած կըլլայ ոչ թէ մէկ մար-դու մ'իշխանութեան, այլ ամենուն երջանկութեան վրայ։

Եւ այսօր կը համարձակինք ըսել թէ Գաղղիա մահամերձ վիճակի մէջ է. թէ վերք կրնքիք անդունդին քով է։ Ո՛չ. դաշնութիւնք Ալզասէն. Գաղղիա մահամերձ չէ. եւ եթէ. մեռնելու ըլ-լար. մարդկութիւնն 'ի սուգ պէտք էր մտնէր, վասն զի Գաղղիա իր ամենայն-գին եւ իր սիրելի հայր. ազատու-թեան ճամբուն վրայ. Նոր աշխարհ մը նշմարել տուաւ իրեն. եւ յառաջդի-մութեան ուղին հարթեց իր ամէնու. Ո՛չ. Գաղղիա անդունդին եզրը հա-սած չէ. վասն զի, անմահ ա՛ս կըր-նար, չե՛ք տեսնէր որ այն անդունդը փակելու համար բաւական է որ Գաղ-ղիա իր ամբողջ սխալները զառածանք-ները ու զեղծումներն անոր մէջ նետէ. եւ այն ժամանակ վերստին մեծ եւ վեհափառ կըլլայ. եւ ձեռքը Գերմա-նիոյ կերկնցնէ, որպէս զի անոր հետ մարդկային մեծ դերը առաւելն ազա-տութիւնն ու ընկերական երջանկու-թիւնը ձեռք բերելու աշխատի։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 8 փետր.

Պաշտօնական Օրագիրը կը ծանու-ցանէ թէ հաշտութեան պայմանները դեռ վճռուած չեն։

Վիէննա 8 փետր.

Պաշտօնական կայսերական հրամանագիրը կը հրատարակէ սահ-կանութեան պաշտօնէին ուղղեալ, որ քաղաքական եւ կրօնական, ամեն յանցանաց ներում կը շնորհէ։

Հռոմ 8 փետր.

Պ. Լամմոնեւէլ Արտաքին գործերու-կան մը գրեց դատարանաց յայ-տարարութիւն ընելով թէ Գաղղիոյ մէջ ժամանակաւ Թագաւորութիւն ըստ բնաւորնաց անդամները, որոց հետ նաեւ Փօնտարփիան ասնքին անդամնե-րն երեսփոխան չեն կրնար ընտրուիլ։

Լոնտրա 7 փետր.

Վուլվիչէն երեք նաւեր նաւ կը բեռնաւորին, մանաւանդ աղամ եւ այլ մթերքներ՝ Փարիզ առ-նելու համար։ 24 փուռ. դիրքեր ցորեն պաշարեալ կը չինեն Փարիզի համար։

Լոնտրա 8 փետր.

Երէկ գեսպանատագալի նիստ մ'ըր-բաւ։ Գաղղիա ներկայացուած չէր։ Նիստը վեց ժամ տեւեց. Բանտարկ նրա-ւոքն որը չորագրեցաւ։ Թայմզ կը կար-ծէ թէ այսօր ալ դաւաճարում մը պիտի ըլլայ։

Մօնիթէօ—Բօսի կըսէ թէ երեկ-ւան նստին մէջ համաձայնութիւն կնքե-ցաւ. Հեւաւասար խաղաղական պայ-մանն մը համաձայն առաջարկա չէր։

Ըմէն յայտնեց Պ. Կամպէթթայի հրաժարականը խաղաղութեան նշան կը համարին։

Պէռլին 9 փետր.

Թրեպտով զօրավարն երէկուան թարմ կը հեռագրէ Պուրպնէն թէ Պէլ-ֆօրի մօտ Հօլդ—Բէրչ եւ Պաս—Բէրչ կոչուած բերդերն երէկ յարձակմամբ առնուեր են։

Վարշաւ 9 փետր.

Ցերեք հրամանին փայտին Թռիաու-ղէն հօս հասաւ եւ այսօր Ֆլօրէնցա կերթայ՝ Թոռնուրէ Գէլէին հողմէն պաշ-տօնով խորհրդական կռուախօսութեան ներկայանալու։

Լոնտրա 9 փետր.

Թայմզ կըսէ թէ Բ. Դուռը Ռու-մանիոյ սահմանադրին վրայ զօրաբա-նակ մը դնելու հրամայեց՝ ծանու-ցանելով թէ Ռումանիոյ գործերուն չպիտի միջամտէ, քանի որ փոխարէն դաշնադրութեան մանաւանդ միջամտ-ութիւններ արգիլող յօդուածներու ու-րիշ կառավարութիւններէն յարգուին։

Նեգրոպոնթի անգղիական դես-պան Պ. Պիւքանան քանի մ'ամսուան համար Նեգրոպոնթին մեկնած ըլլա-լը, այս ուղեւորութիւնն իրեւ խա-ղաղական նշան կը մեկնուի։

Ֆլօրէնցա 10 փետր.

Գաղղիոյ հարստահարին դատաստանք ընտրութիւններն չափաւոր հասարա-կապետութեան մը նպաստաւոր են՝ թերեւս կայսրութեան տարեր-քով. կայսրութեան կուսակիցներն ընդհանրապէս դաւա կը ձգուին ընտ-րութիւններէն։

Վիէննա 10 փետր.

Պ. Պօյսթի հրաժարման վրայ ար-տօրուած զրոյցներն անհիմն են։

Գաղղիոյ Հիւսիսային գաւառներէն ծանուցուած ընտրութեանց յօրս մասն երկրորդ միապետութեան նպաս-տաւոր են. Պրեթի, Օրանի եւ Փիւսի մէջ կամպէթթա եւ Ժիւլ Ֆավր ընտ-րուեցան։ Թիէր եւ Շանկարնիէ Լիլի մէջ, Կոլոմպային Նիւի մէջ, Ժիւլ Սի-մօն Պօրտոյի մէջ. Տրօշիւ երեք դա-ւառէ եւ Օրլէանի երկու գաւառէ ընտրուեցան։

Պէռլինի մէջ կայսրութեան նոր քանակը կազմուելու սկսաւ։

Աժիօ 122։

Վէրսայլ 9 փետր.

Փարիզի զօրաց զէնքերուն ու թըն-դանօթները փետր. 7ին մեզ յանձնը-ւիլ սկսան։

Կ. Պոլիս 10 փետր.

Քաղաքի Ս. Ն. Թ. Դիր

Ոսկի 12000 հակ.

Ստակ ... ծանր

Սարոկիա 9 փետր.

Ցորեն Թուր. գները 1 Պրուշ. կեսա

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՕՀԱՄԲ ՈՍԿՈՒՈՅ

29 յունւ.	ուղղակի երկուշ	46	10
30 »	չարաթ առաւօտ		
	բացուեցաւ	45	38
	կէսօր	45	34

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ընդհանուր ժողովը երէկ գու-մարուեցաւ եւ իր դիւանին Պ. ատե-նապետ ընտրեց Գարագէօզեան Կարա-պետ էֆէնտին, եւ Պ. ատենադպիր ընտրեց Ալթուն Կարապետ էֆէնտին։

Ցեղոց սահմանադրութեան վերա-քննութեան խնդրոյն վրայ վիճա-բանեց։

Ս. Պատրիարք Հայրն հին պար-տուց խնդիրն առաջարկելով, որոշուե-ցաւ որ խնդրոյ կողմն անցնի եւ յա-ռաջիկայ նստին ներկայացուի։

ԴԱՄԲԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

փոխանորդէ Ս. Պօղոսէ

Նոր Ձայն մը Թնդացուց այս կիրա-կէ սաւառս խաղաղիկ եկեղեցին։ Այս ձայնը արդէն նոր էր՝ մինչդեռ ալ վեհ ու խորհրդաւոր էր։

Այս ձայնը իր նոր ու սրբազնական տարազ կըրողալը կայծակներու նոր խառ-նարանը մ'էր, որ կուգար զանկարեցյանե-րն անարկելու եւ զարգացիներուն նոր պատգամներ տրուելու։

Երբ Աստուած ուղէ բերել Թիւրաթեա-բենաւորութեան զինուոր ծառայող մը 'ի յայս ճշմարտութեան կոչել եւ հաստատ յարել, երբեմն ալ վերզարներ սիրտեր-նեցու խառնարանս կըսէ, ինչպէս ըսաւ բազմաց ընկերներէս մին։

Այս Ձայնն արտասանողը Տէր Յովհան-նէս քահանայն էր, որոյ պաշտամունքն զկնալէն ուսեր իր քննադատ ու ուսումնա-կան յատկութիւններն էին որ զինքն ան-կենդանոյ հանճարներուն արժանացուցին։

Առաջ կրօնի վրայ խօսեցաւ, եւ կը-րօնի մեծութիւնը արարութիւնն եւ անոր առ մարդիկ եւ առ ընկերականութիւն մատուցած օգուտները կենդանի բարբառով հաւկըրաց ժողովրդեան։ Ընկալ պարզակէ վիլիաստիրական դրութիւն մը, չ'կայ այնպիսի աշխարհային օրէնք մը որ կարենայ զձաղափարդ մի պահել եւ պա-հած ըլլալ այնչափ ատեն 'ի զինի սիրոյ եւ միութեան՝ այնչափ կրօնքը։ Մէկ մի անցեալ մարդկութեան կեանքը վերծա-նողը պէտք կ'ճանաչնայ ըսածս։ Մէկին կը-րօնի այն զրուցի սրբոյններ՝ զոր կը-րօնականին մայր կըրքերն առեղծեալն, կը-րօնքն է եղած 'ի մանկութենէ մարդկու-թեան, որ ժողովուրդը վայրենութենէ, անասնական, հաւաքեր զինու մօր մը նը-ման. ու անոնց ընկերական եւ քաղաքա-կան կեանք կազմելու փոխ զաղափարը տուեր է։ Եւ ամէն ատեն կրօնքն է եղած որ զգացմ եւ զաղինս մի պահած, պարտք, իրաւունք, օրէնք, արդարութիւն ըսուած երկնային սկզբունքները մարդուն սովոր-ցուցած է։ Եւ այն ամէն մոլորութիւնք որ եկեղեցւոյ կրօնն ու հաւատոյ դէմ առաջադրուած են, եւ զանոնք ասպարէզու. ձգնած են, անոնց տկարութիւնն ու ան-բարշտութիւնը խոստովանուած են։ միայն կրօնքն իր արգոյ եւ ազնիւ միութեան վէմ մը կանգնած է 'ի կեդրոն հոգւոյ մարդկութեան. մայր կարծեր ու փառքա-պետութիւնք հուզան այս ամբաստան ժայռին կ'զարնեն փշրուելու։ Համար մի-այն։ Ձի այս վէմը Նախախնամութիւնը ինք կանգնած է, մարդկային կարծն վեր է զորն կործանել։ Կրնամ թէ միայն ան-փոփոխել եթէ աշխարհի մէջ կրօնք չըլ-լար, աշխարհը որ մարդիկ կրօնք մը հնա-րէին իրր միակ կապ ու մարմին միու-թեան մարդոց։ Վոլթէր անգամ սրամտե-լով երբեմն իր հակակրօն կարծիքներէն կըսէ թէ, եթէ Աստուած մը չըլլար՝ պէտք էր որ մարդիկ Աստուած մը ստեղծէին. զի զնաբգիկ իրարու հետ 20.ՇՏ.ԵՆ ՄԻ փա-խելու համար գերբնական կարգաւորութիւն ու խնամատարութիւն մը պէտք է. այլապէս հար-կարաւոր խոշոր զարերու վերջերը մեզ այս մասին բաւ են համոզել։

Տ. Յովհաննէս կրօնի վրայ բաւական չլսուեց գործնաց խօսքը ազգին արդի վիճակին վրայ, յորդորեց պետութեամբ որ չ'զանցառեն իրենց մանկանց դաստիա-րակելու, զի անկեալ ազգի մը փրկու-թիւնը դաստիարակութիւնն է։

Ուշեցաց նաւիկազնոյ՝ նապաստի սերմ ու աղօթքին հանճարներով մի անց-եալն ու անոնց նորափիթը ներկայ։ Հօս կարծեմ ամէն խորհրդոցի՝ ներքին ստրուկ մը զգաց եւ մասին ցրէնցաւ. վասն զի հիմա խորհրդոց նախնի ստրուկ-նակտն փայլն աղօտացած ու երեւակայու-թեան աշխարհին գոյն իրեւ խաւարած կերեւէր։

Հաւաքելով մերայն Աթէնքն է, ո բառ Նախնաքար, Այս խօսքը խորհրդաւոր էր. գիտէր հեղինակելոց, իրականացնելու պար-ծանքն ու զաւակը 'աւարի զի նորան հոյ կե-րևավորութեան է։ Խօսքն զի երեւակայու-թեան մէջ կան այնպիսի ներքնին ու խո-հուն վիրավորներ, վասնզի հոգիներ, որք կարծես մի միայն Աշխարհ ու Հայրենեաց զարդարութեան ձեւագիրն ու անձնուէր ըն-հասակ ըլլալու համար նախատեսեալ-ուած են. բայց չեմ գիտեր ինչու զանոնք արտաքսելու իրենց այս մեծ աւանդներ-ներէն ջնջուած կ'տեսնեմ։

Տ. Յովհաննէս Հոգեւոր զանձնալի խօսքի գրիչ 'ի մեծ գործ վարժատանց եւ կրթութեան մասնկանց։

Պարծանք մ'է բուռ Հայոց վարժարանաց ու ազգային դպրոցները խօս-վիցի համար. չեմ գիտեր ինչու մտքաս Ներսէսեան վարժարանն ալ յիշել հոս։

Կրօնի ազգին եւ դպրոցաց վրայ խօսած ատեն խիստ եռանդագին ու ար-բած սրտով խօսեցաւ. եւ միշտ ազգին ներքին վէրքը չոյելով ու զգածելով պաշտօնէի մը նման կ'բնաւորուէր։

Ո՛վ էր թէ ազգերնուս կղերական դասը Տէր Յովհաննէսի նման մէկ քանի քահանայներ ալ ունենար։ Եւ ուրիշ քահ-ձայնի ալ այս է որ Տէր Յովհաննէս ի-րեն արժանաւոր պաշտօնը ունենալու քիչ անգամ ազգին անխոր արժանաւորած կ'արուի. քիչ անգամ կայ քախար. մար-դուն մինչ արժէքն 'ի վեր կ'հանէ։

Տէր Յովհաննէս Աթէնս փոխանորդութեան բացմունքն իմեր ըստ հոգեւո-րութեամբ Հայրենի զգալի յարմարած տուած է զաւառական գործերուն ու խոր-գիրներուն ալ։

Ի գէպ կ'համարիմ հոս երկասիր-ութեան գործ իրողութիւն մ'ալ ըսել՝ վերջին բաժին խօսքերս հաստատելու համար։

Նիկոմիդիոյ Առաջնորդական խնդիրը կրօնական համայնքին նման անլուծ մը-նացած էր եւ բարձր Թաղի Այս օրերս չհորին անդաւա մեր Փախստորդ հոր, եւ իր սրտառուչ բողոքներն մեր Ազգ. ժո-ղովականաց ականջները կախուեցան, վեր-ջապէս լսելի եղաւ. եւ ահա անցեալ օրեր զարգացմանը Մամլոյ մէջ որ վիրական Պոլիս փորձառ պաշտօ-նադէս երկրորդ է 'ի Նիկոմիդիա այն խնդիրը լուծելու համար։ Անշուշտ Տ. Յ. մեզի աւելի ճամբն գիտած էր, Նիկոմա կայծակը, ամէն նաղագրային ընթացքը։

Տէր երկինք որ Պռուսայու Առաջնոր-

դըն այ մամ տառ հրաւիրուէր ի Եւրոպական աշխարհէ՝ որը զաւակացուցի բարօյական կենաց կենդանութ։

Այժմ մասնէն կ'ակնեմ հրաւիրուկաւ խնդրել Պոլսոյ Հօրմէն, որ իբր տրնանկից ազգային մամ... կրթութեան ... Նաեւ հայոց մէջ բանի գիտութ. ... համբերութեամբ ... զբաղեալ ... մեր Ազգային ... ու բարեկարգ կ'ընեն ... եւ ... ազգայնութեան ...

Զեր Ազգային ջանից ու նոր պաշտօնին յաջողութիւն ու ... մտաց ... անուշ ... եւ ... հայրենեաց բարեկամութեան

Խոտրիկ
28 յունվ. 1871

... խմբագիր.

Յառաջիկայ կիրակի՝ Սրբոց ԲարձրՄեծ. Նորոգութեան եւ Ազգ. ... Ձերաշնորհ ... Ըստանձնէն ... դպրոցի ... խնդիր պատուել ... ջանից մէջ ... նորոգութեան ... Այդ Հոգաբարձութիւնն ալ Ներկայ գտնուի՝ ի պատիւ Բարձր. Եւրոպական Առաջնորդ Եւ. մեզ։

Ասոր՝ այս Հրաւիրագրին ներքոյ գ. ազ ... մեր ... մէջ ... ի ընորհերձեալ ...

29 յունուար 1871

... Ըստանձնէ Տ. Վարդանէն
Նշանք փառաց

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԹԱՐԱՆ

Ազգային կրթութեան զարգացմանը փափաքող ուսումնասէր ազգայինք՝ մտադրելով մեծ դոհակութեամբ պիտի կարդան Հնաեւոր իմանալից յօդուածը՝ որ Գերմանիոյ-յէն յաղորդուած է, եւ որ խօսի առանձնապէս ընդհանուր կրթութեան մէջ օրինական զաւակումն ... ազգային զարգացման խմբագրի վրայ։

Գերմանական հրթրդիտարոններու հովանին՝ ժողովրդական դպրոցներու ներսնդ եւ որոշ դասաւանդութիւն*.

Վարժապետութիւնը, խնդիր՝ բայցի ամենայն նշանակութեամբ բարեզած խնդիր մըն է Անգլոյ յայտնապէս ամէն կը նմանի, որուն եթէ մէկը յօղմելու համար մտածելով մասերն արդէլու փառանքի մէջն է՝ խ խի եթէ մէկը զայն ձեռքին ունենայ պիտի տարածելու որ այնչափ հետաքրքիր եւ յանդուգն ձեւավոր ... Բայց այսու ամենայնիւ ... է անէկ խորտակը խնդիրը ասկէ ... եւ պէտք է որ ըսենք — այսպէս կամ այսպէս

(*) Այս յօդուածն «Ընդհանուր Գերմանական Վարժապետական փողովքին» ընկած խնդիրներուն մէջն էր նաեւ. վարժապետարաններու խնդիրը, Այնոք Գոթայի վարժապետարանին տեսուչը՝ դաստռան արդիւնքներ չխորդաձնայով ամենայն կէտերու զայ. այս ժողովը զուժարուցած, սառկ յօդուածը հրատարակեց, որպէս զի ինչպէս ինքը կ'ըսէ. խնդիրը ուսեալ համախոհելու ընդհանուր ... փառքին մէջ լաւ աջակցալին, որ այդ երեւմն ամենանկատելի բանակցութեանց մէջ ... իրաւ, բայց եւ այս յօդուածը՝ Գերմանական Հեղինակաց համբաւին համեմատ՝ մեծ ուշադրութեամբ ընդունեցցաւ. Զայս ամփոփ յառաջ Ակենայի ժողովքի համար ... Մաքսի ... որին հետ այս յօդուածը ներքին կապ մ'ունի. Նոր ... խնդիրներ մեզի համար կ'ակնարկեն, որուն վրայ՝ ինչպէս կանխագոյն յայտարարութեամբ ծանուցած էր, եւ ինչպէս Եկեղ կը նկատէ, մեզի մէջ ... Բեռլին եւ այս յօդուածը յիշեցնել պէտք Գերմանական վարժապետարանները եւ ... վարժապետարանին վրայ կը խօսի, բայց մենք անփոփոխ ... թարգմա-

Ինոր լաւ ձեւը հերքէին եւ նշանակէն կախեալ է վարժապետի պաշտօնին պատիւը. մեր զաւակներու ապագան զալու ստեղծման կրթութեան, եւ հետեւաբար մեր հայրենեաց զօրութեան եւ ազատութեան բախտին մասը. եւ այնպէս խնդիրն մեծն ստանձան կարեւորութիւնը մեզի կուտայ որ նախ զգուշութեամբ ու խոհեմութեամբ լուծենք. Հասարակաց մնայուն եւ ծանրութեամբ ու պատճառներուն քննադատութեամբ յանձն ընթ. ի՞նչպէս պէտք է կազմուին ժողովրդական դպրոցներու վարժապետները կրթելու համար՝ գերմանական հիմնարկութիւնները, որպէս զի արդի պահանջմանց համեմատ ըլլան։

Ինչ պէտք է նախ եւ առաջ ապացուցանել այսինքն թէ ինչ է վարժապետական մը՝ որ որ ժողովրդական դպրոցներու վարժապետները պիտոյ կրթութեան Այս խնդրոյն կը համարձակիմ Շուեյցերականներու խօսքը Ձեզի յիշեցնել թէ «Ինքն ազդ մը ամբողջ զարգացած է» այնչափ ալ ժողովրդական վարժապետութեան մասին կարօտութիւն ունի. բայց սրտափոխութեան մը Հօգեկան կենդանի ամէն մէկը. այնչափ ալ ամէն մեծամեծ պահանջողութիւններ պէտք է դնել վարժապետներու կրթութեան համար։ Այս խօսքը եթէ կը յայտնէ թէ զօրոյն ու կեանքը խորքը վրայ փոփոխակի ազդեցութիւն պէտք է ունենան, նաեւ ժամանակ բարձրագոյն կը խնդրէ թէ վարժապետներուն եւ վարժապետուհիներուն. համար մեկուսացեալ հարկաւոր է, որ ժամանակին հետ իրենց կրթութեան ալ մէյն եւ մէկ զարգանայ յառաջադիմութիւն ունենայ. ինչ որ երեք դար առաջ դանդաղ ... եւ բաւական էր, այսօր չէ բաւեր. գործնական կրթութեան համար ալ ... մեր օրգը զոհերէ 'ի վեր Հակառակոյ առաջութեամբ յառաջ գացած եւ բազմակողմութեան բարձրագոյն աստիճաններու վրայ եկած եւ խոկ կրթութեան այս բարձր աստիճաններուն միայն մի ամէն զուր եւ. ապահով ճամբայ հասաւ, երբ որ մեր վարժապետները՝ իրենց բազմաբազմութեան ամհիւրայ (ճանբայ բացող) միջոցներ կը գործէին Ո՛չ այսպէս ամենք իբաւունք պահանջեցին, թէ ժողովրդական վարժապետը չէ թէ միայն ժողովրդեան զաւակ մ'ըլլայ, չէ թէ միայն ժողովրդեան մէջէն ելած, ժողովուրդը սիրող, ժողովուրդը ճանչցող, ճանաչելով ժողովրդեան զաւակներու կրթութեան պետք մասը նախապատրաստել ըլ-

ներինք, փան զի վարժապետական խնդրոյն, որ մեզ Հայերուս համար կարեւոր խնդիր մըն է, այնչափ պարզապէս թեամբ բացատրուած է, որ Գերմանական վարժապետարաններու յարաբերութեանց ծանօթ չեղողներուն խնդրին էութիւնը հասկանալի է, Միայն թարգմանին կը խնդրենք ընթերցողէն, որ մեր գործածած տաճկատառ բառերուն խորհուրդ թեան ձեւերուն կը տեսնէին նշանակութիւնը կը հասկցնեն. ... զանազան հիմնարկութիւններուն իրարմէ զատել պէտք է, այսինքն «Վարժապետարան» բառով ուսուցիչներ պատրաստելու հիմնարկութիւն կ'իմանանք (սեմինար). «Վարժարան» (գիմնազիոն), «Արհեստական ուսումնարան» (Ռէալական ուսումնարան), «Ազգային կամ ժողովրդական դպրոց» - ֆոլքսշուլէ, տարրին կամ սրբական դպրոց «Կրթարան» — նոյն ազգային դպրոցն է, միայն իբրեւ զաղափար կամ սկզբունք ըլլալու հիմնարկութիւն է՝ վարժապետարանին հետ միացուցած, ուր աշակերտ վարժապետները նախակրթական թեան արհեստը (գործնականութիւնը) կ'ուսանին

1870 Թուի նոյեմ. 5 Պ. Նաւ Փալպրմանէն Գոթայ.

լայ. Հապա նաեւ իր կրթութիւնը ժողովրդեան ընդհանուր պէտքերէն վերացուցած ունենայ եւ իբրեւ բարձրագոյն կրթութեան ունեցող մը, իբրեւ «Երաժշտ» ... մը, ընդունակ ըլլայ ամենքեններուն ժողովրդական կրթութեան 'ի լայն առաջնորդելու հա կը հասարակացի բանասիրութեան փառքը թէ «Մէկ ու քոյնեց կատարելագործն չէ, անկեց ու ամենայն է գիտէ յառաջացնելու Բայց է՛ արդեօք որ առաջնոյն ճառաբանութեամբ միշտ ընդհանուր թէ կրթութիւն ընթրմ հա չէ թէ միայն ձեռաւորութեան, Հապա նաեւ բարոյական պէտքերուն Պարսկաստ խաւարի կը պահանջէ ժողովրդական վարժապետէն՝ ուսեալ բանի աւելի մը՝ որ անբիծ բարոյական ընդունութեան աէր մ'ըլլայ. Նախանշել մը՝ առանց կեղծաւորութեան մէկուն՝ ամէն կողմէն եղած սուտթեան, եթէ մերէն եւ եթէ վարէն եկած ըլլայ այդ ստութիւնը ժողովրդեան մէջ։ Ոչ ալ կ'ուզէ իր չնչանին մէջ այնչափ պատուէր ըլլալ՝ որչափ որ ... ժողովրդական վարժապետ մը, եւ ոչ ալ այնչափ հաստատուն՝ որչափ որ ... վարժապետ մը. Այս հոգեւորական եղելութ գիտութեամբ կը մեկնաւի Շլայերմախերի՝ դաշնակցութեանց յարաբերականութիւնը թէ ամենայն վարժապետ ամէն բանի, ուրեմն եւ ժողովրդական վարժապետ պէտք է մի ակրութեան մէջ ամենապատրաստեալ եւ ամենակրթուած ըլլայ. այդ պէս պէտք է ըլլայ, վասն զի անարգ բառած չէքին չակած պահմանները դասախօսութեան վրայ կը կոչնայ։

Եւ այսպէս թէպէտ եւ ժողովրդական վարժապետին անհրաժեշտ հարկաւոր է որ փափաքող եւ ըստ չափու կարողութեան բարձրագոյնեան ընդհանուր մարդկային կրթութիւն ունենայ. սակայն այսչափը միայն բաւական չէ կրնար. ինքը պէտք է կարողութիւն ալ ունենայ՝ իր ունեցած գիտութիւնը, իր ձեռք բերած կրթութիւնը ժողովրդեան պատշաճեցընելու (ժողովրդականացընելու), վասն զի միայն այդ ձեւով ուսեալ աշակերտ կը թողու ժողովրդեան եւ մանուկներ. արդարեւ մէկ Ասոր այն. պաշտման ինչը ժողովրդեան վարժապետ, ժողովրդական կրթութեան ... կրթել եւ անիրաւ մարդկան ասողջ․․․ մէջնորդ, գիտութեան եւ կենաց միջնորդ կրնայ չէ թէ միայն բազմակողմութիւնը ...., բաղդաբանութիւնը ... Հապա եւ բաղդաբանութիւնը ... կըլլայ. Միայն թէ դրուշմանը վարժապետի մը եւ ... մը կոչումը կրնայ հետ չըլլալը. Ուսումնականը հանքահանք մը կը նմանի, որն որ ծխնդրութեան ամէն հոգւոյն խուսափներէն 'ի լոյս կը հանէ. վարժապետը լեռ. հանքանին գործաւորի մը կը նմանի, որն որ ծխնդրութեան ամէն կը հալեցընէ, անէկ ազգային կենաց պահեստներ կը դրոշմէ եւ ժողովրդեան մէջ չըլլան քանի կուտայ. Ամէն գործը է ուրեմն ճշմարտութիւն ...., միւսինն է՝ նոյնին ...... սփռելը. առաջինը գիտութիւնը կը հաստատէ ու կը հարստացնէ, վերջինը զանոնք մանկավարժութեան համար ...... կ'ընէ. Այս է պատճառը, որ ամենայն հմուտ գիտնականը յայտ վարժապետ չէ եւ ամենայն քաջ վարժապետը Հըմուտ գիտնական չէ.

Եթէ ուրեմն կարեւորութիւն կայ որ անանք այնպէս ընդունակ ըլլալու հրահանգովին, որ իրենց առացած կըրթութիւնը ազգային կեանք դարձնեն եւ նորին մանկավարժական օրինօք ուրիշներուն աւանդեն, ապա ուրեմն հարկաւոր է առանձին հիմնարկութիւն

ներ կազմել, ուր Մասնիկ կերեւան դասախօսուի եւ ազգային վարժապետական կրթութիւն ստանայ. Այսպիսի հիմնարկութիւններն են ժողովրդական դպրոցներու համար սահմանեցներ պատրաստելու վարժապետարանները, որոնց վրայ արդէն շատ խօսք մը ունինք, եւ դրանք այսպէս կ'ուզեմ որոշել. Վարժապետարանները ազգային մանկավարժութեան սարքերն, ուսանողներ դարձնելը են՝ ընդհանուր մարդկային առողջ կրթութեան հիմանց վրայ կազմուած։

Մենք ուրեմն վարք երկու դասացուն սեռակ կրթութիւններ պէտք է զանենք. «Ընդհանուր-մարդկային եւ «Մասնաւոր-կոչման» կրթութիւն։

Երկուքն ալ անհրաժեշտ կարեւոր են վարժապետին. Ընդհանուր-մարդկային կրթութիւնը կրնայ միայնակ յաջողապէս կատարել կեանք մէջ. Մասնաւոր-կոչման կրթութիւնը գործին մէջ հմուտ եւ արդիւնաւոր կ'ընէ. Երկուքն ալ մէկ ամբողջ կը կազմեն. Ընդհանուր-մարդկային կրթութեամբ պէտք է ... զլուխ, վասն զի եթէ վարժապետն այս ընդհանուր հիմնաւորեան ... է, ան ատեն կոչման կրթութիւնը բնաւ գաղափարականութիւն մը կըլլայ՝ առանց հոգեկան առողջութեան. ան ատեն Հարկաւորագուցած մարդկային դաստիարակութիւն, Ճշմարիտ յաջողականան կրթութիւն մը կը պակսի. Իսկ որ ընդհանուր-մարդկային կրթութիւնը փոխանակին հաստատած է, միայն այն ժամանակ կրնայ մասնաւոր-կոչման կրթութիւն ակրուել.— Բայց ինչպէս որ անհրաժեշտութիւն է՝ կոչման կրթութիւնը ընդհանուր-մարդկային կրթութեան ...... Հաստել, այնպէս ալ անպատճառ է 'ի բակրութեան երկու. տեսակն ալ մէկ տեղ եւ ...... մասնակցութիւն վասն զի ոչ մէկին ալ արդիւնք չի տեսներ եւ վարժապետարաններու կենսագործութեան կը ձեռներ որ պահանջուած ձեռնութեան սահմանը լրացած չէ. Այնեմն նախ ընդհանուր-մարդկային եւ ապա մասնաւոր—կոչման կրթութիւնը. Նախ թէ ինչ եւ ետքէն թէ ինչպէս. իսկ առաջի հիմնաւոր կ'ըլլայ եթէ վարժապետարաններէն յաջողակեցէին, որ ընդհանուր-մարդկային կրթթութիւնը հասարակաց, հապա ազատութիւն մը բերէին, որ վարժապետարաններու մէջ մեծագոյն երկուագործներուն այդ կրթութիւնը հարկաւոր բանակութեամբ եւ մարդոյ արտացութեամբ հետեւման բերէին. Արդարեւ եւ գիտեմ, որ դեռ եւ ոչ մէկ տեղ մը պատահած է, սակայն կը յուսանք, թէ հետ չէ այն զուարճալիք, երբ վարժապետարանները իրենց երկու դասական կարգը թեսեն կ'ազատուին, եւ երբ իրաք այն խորհուրդը կը կատարեն ինչ խորհրդել որ կայ ...ցեն աղջաւորել, եւ ուրեմն միայն ազգային մանկավարժութեան սարքածերու բարեկարգ մնացող դպրոցներ կ'ըլլան.

Արդ՝ ընդհանուր-մարդկային կրթթութիւնը 'ի մասնաւորի ջնջելու զանոյ՝ հարկաւոր կը համարինք, անոր երկու աստիճանները կարգել զանազանել. «Միջնակարգ կամ Հիմնական կրթութիւն». «Շարունակել կրթութիւն».

Գերմանական վարժապետարաններու համար միջնակարգ կրթութիւնը՝ Գերմանական ազգային դպրոցի պէտք է հանգչայ. Ինչպէս ամէն բանի հիմն է. փառք Աստուծոյ, որ մանկանց Ներկայ ժամանակիս անհիմ կը դպրոցական մէջ դառնալով աղդեցութիւններէ կ'ազատուի. սակայն գեղջկալ հրաւէր կը կարդամ, թէ Գերմանական ազգային դպրոցին մի այնչափ մայրեր Անոնցս կը յարգուի ախարհ-

[illegible]

(Շարունակելի)

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1871 ՓԵՏՐՎԱՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ Ի ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԲԱՆԻԴ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Նաւարկման ելք

2	1	Եէնիմահալլէէն Պիւյիւքտէրէ, Թարապիա, Իսթինիէ, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար։
1 45	19	Եէնիմահալլէէն Պիւյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Իսթինիէ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէկ։
2 45	18	[illegible]
3	25	Պիւյիւքտէրէէն [illegible] Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Օրթաքէօյ, Գուզկունճուկ, Պէշիկթաշ։ (Ուրբաթ 3½ին)
4	23	[illegible] Պիւյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէկ, Արնաւուտքէօյ, Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Դոլմապաղչէ։
5	19	Պիւյիւքտէրէէն Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Հիսար, Պէպէկ, Արնաւուտքէօյ, Գուրուչէշմէ, Օրթ. Պէշ.
6 45	5	Եէնիմահալլէէն Պիւյիւքտէրէ, Թարապիա, Իսթինիէ, [illegible]
8 30	23	[illegible]
9 45	6	[illegible]

Անատոլուի ելքեր

1 45	25	Արնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։
2 15	6	Արնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Դոլմապաղչէ։
2 50	11	Արնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Դոլմապաղչէ։
3 20	25	Արնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ, Օրթ. Պէշիկթաշ, Դոլմա.
3 50	6	Արնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։
4 30	11	Արնաւուտքէօյէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Դոլմապաղչէ։
10 15	23	Արնաւուտքէօյէն Գուզկունճուկ (առց՝ ի ուրբաթ)։
11	6	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։

Անատոլու ելքեր

2	5	Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուկ, Դոլմապաղչէ։
4 45	17	Պիւյիւքտէրէ, Թարապիա, Իսթինիէ, Բաշաղապաղչէ, Գանտիլլի, Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուկ։

4 15 20		Պէյքօզ, Բաշաղապաղչէ, Գանլըճա, Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուկ (բացի ուրբաթ օրերէ)։

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Նաւարկման ելքեր

3 30	19	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ, Պէպէկ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ։
3 45	5	Դոլմապաղչէ, [illegible] Պէշիկթաշ, Գուզկունճուկ, Օրթաքէօյ, Պէյլէրպէյի, Արնաւուտքէօյ, Գանտիլլի, Ռ. Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Պէյքօզ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ։
6	25	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուր. Արնաւուտքէօյ, Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Իսթինիէ, Թարապիա, Պէյ. Եէնիմ.
8	22	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ։
10	18	Պէպէկ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ և Գաւաքներ։
10 30	4	Պէշիկթաշ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Պէյքօզ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ։
10 45	19	Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, (Միայն Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ)։
11 10	25	Գուրուչէշմէ, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պիւյիւքտէրէ, [illegible]
11 20	23	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Պէպէկ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ (բացի ուրբաթէ)։

Անատոլու ելք

2 45	25	Պէշիկթաշ, Արնաւուտքէօյ։
3 20	6	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ։
4	11	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ։
9 15	23	Դոլմապաղչէ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ, (առց՝ ի ուրբաթ օրերէ)։
10	6	Դոլմապաղչէ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ։
11	11	Դոլմապաղչէ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ, (Ուրբաթ օրերը 11½)։
11 45	6	Պէշիկթաշ, Գուզկունճուկ, Գուրուչէշմէ։
11 45	22	Օրթաքէօյ, Արնաւուտքէօյ։

Անատոլու ելք

10 45	17	Գուզկունճուկ, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Հիսար, Գանլըճա, Բաշաղապաղչէ, Պէյքօզ Պիւյիւքտէրէ (ուրբաթ օրերը ժամը 10ին)։
11	12	Գուզկունճուկ Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ Գանտիլլի Հիսար, Գանլըճա Բաշաղապաղչէ, Պէյքօզ։
11 30	5	Դոլմապաղչէ, Գուզկունճուկ, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԹՈՒՂԹԻՆ
ԳՐԵՑ
Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

[illegible]

քաղաքականութեան հետամուտ ըլլողներու։

Գին 6 ղրուշ. Կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով։

ՀՌՈՎՄԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԸ
ԿԱՄ
Ի՞ՆՉ Պ-ՏՔ Է ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԻՆ
ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՕՐՀԱՍԱՆ ԽՆԴՐՈՅՆ ՎՐԱՅ
ՅԱՆՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐՑՈՒՄ—ՊՈՍՏԱՄԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible]
ՏԻԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՍԷՓ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
կը ծախուի Գնափափեան գրավաճառաց քով։ Գին 3 ղրուշ։

Խմբագիր—Տնօրէն
Ն. Ս. ԻՍԿԻՒՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԶԻՆՈՒՆ ԽԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
30 ՅՈՒՆՎԱՐ

(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԵՏ 100 ԴՌՈՒՇԻ)

Լոնտրա 3 ամիս ղրուշ	1 10—119½	
Մարսիլիա	»	——

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
30 ՅՈՒՆՎԱՐ

Անգղ. լիրա	ղրուշ	110.30
Նաբոլէոն ոսկի	»	88.14
Իմբէրիալ ռուս	»	89.20
Ֆիորին	»	51.27
Հինդ Ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	106. 5
Պղինձ	»	116.20

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՅՈՒՆՎԱՐ
ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարծր	Պէսարապիա	32	—34	
»	» Ազով	33	—36	»
»	» Պոլիք	32	—34	
»	» Պուրկազ	31	—33	»
»	» Թէքիրտաղ	31	—33	
կակուղ	Ազով	32	—34	»
»	» Պէսարապիա	32	—34	»
Կերաս Թուրա		32	—34	»
Ցորեն կակուղ Պուրկազ		30	—31	
»	» Վառնա	30	—31	
»	» Պոլիք	30	—31	
Եգիպտացորեն Թունա		19	—20	
»	Անատոլ.	19	—20	
Գարի Թունա		15	—16	
»	Անատոլ.		—	

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ
ԽՈԶԱԿ ՁՈՒ

Պուրսա	ղուրուշ	
Անատոլու	»	
Փոյսա	Ֆրանք ոչ գին կայ	
Լարիսէ	» և ոչ գնող	
Կրակած		

ԲԱՄԲԱԿ

	Ղուրուշ		
Ատէն	հօխա	10	—
Իզմիր	»	10	—
Ատանա	»	8½	—
Պարսկաստան	»	6½	—
Վրաստան	»	7½	—

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	հօխա	8½—	9
» չլուացուած	»	5½—	5½
Ռումէլի լուացուած	»	10	—
» չլուացուած	»	6½	—
Վրաստան լուացուած	»		—
» կէս լուացուած	»	14	—16
» չլուացուած	»	28	—30
Տոպրուճա	»	8	—
Լօքի Ծէնէք	»	6	—

ՄԱԶԸ

Պարսկաստան	հօխա	10½	—
Անատոլու	»	10	
Ձիւթակ	»		—

ԾԽՈՒՐԻ

Գալաթիի Ա. տեսակ		հօխա	17½	—
»	Բ. »	»	16½	—
Լէնկերիա	»	»	16	—
Թրապիզ	»	»	15	—
Ալէփ	»	»	14	—
Սամսուն	»	»	14	—
Զմիւռ		»	14	—

ԹԻՖԹԻՔ

Լէնկերիա	հօխա	33	—40
Գաստամօնի	»	33	—40
Պէյպազար	»	33	—40
Զմիւռնիա	»	33	—40
Վան	»	20	—

ԱՂՑԻ ՄՈՐԹ

Ամասիա	8—9½	կապ	մէկ	Օ. Լ.
Եոզկատ	»	»	»	»
Սիվաս	»	»	»	»
Երզրում	»	»	»	»
Գոնիէ	»	»	»	»

ՁԷԹ

Մետելինա	հօխա	8	—
Այվալը	»	7½	—
Սամոս	»	9	—
Մէսսինա	»	8	—

Պղինձ Թոքատ երկրին մէջ		9½	—10
Սալէպ Գարաման	հօխա		—
Աֆիօն	»	350	—360
Քիթրէ	»	20	—26
Սուսամ	»	3½	— 4
Կաստամօն Մոմ	քիլէ	26	—28
» Ռումէլի	»		—
Մետաքս Պուրսա Ղէյլ	»	33	—46

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղուրուշ	
Խանքէ Բիօ. Ա. տեսակ 100 հօխ.		1050	—
» Բ. »	»	900	—
Լեմոն	»	18	
Շաքար փոշի Անգղ. Ֆիգ.		276	—20
» » Դոլլ.	»		—
» զլուխ Դոլլ.	»		—
Չայ Ֆիծքօ	հօխան	22	—25
» Քէնքօ Դանթէ	»	50	—60
Սուրճ Մոխա	հինգ.	990	ֆր.
Պղպեղ (սիլեքա)	հօխա	9½	—
Լեգռուկ չիք ու Շէնկալա	»	130	—14
» » Մաքրած	»	140	—160
Զինք թուղթ 100 հօխա Ֆր.		101	—
Եկամ Շողաճեւ		58	—60
» տախտակ		40	—
» բեւեռներ		64	—66
Փարֆինա		95	—
Երկաթ լամելիայ 100 ֆէրթէ.		42	—
Կապար եզ Պաղպաջ	գրւ.	14½	—
Խիմեար	»	26	—